

Ballagi 200

RECEIVED

MAR 20 1900

DE BALLAGI GEZA.

1900

RECEIVED

RECEIVED

MAR 20 1900

DE BALLAGI GEZA.

1900

RECEIVED

MAR 20 1900

RECEIVED

MAR 20 1900

RECEIVED

MAR 20 1900

RECEIVED

Mindnyájan egyek vagytok Krisztus Jézusban.

Sz. Pál a Galataiakhoz.

A keresztény egyház a világ legnagyobb társadalmi eszméje. Ez eszme távol van még céljától, de ma is már óriási kerék gyanánt forog föltartózatlan erővel az egyéni és nemzeti ellentörekvések tömkelegében. Krisztus végrendelete szerint hirdetni tartozunk az emberszeretet evangéliumát a föld minden teremtményeink. Küzdenünk kell azon megigért jobb jövődőért, melyről írva van, hogy leszen egy nyáj és egy pásztor. (Sz. János X, 16.) Együgyűek és lángelmék, hódító fejedelmek és hazátlan földönfutók lettek a keresztény tanok hirdetőivé.

A mi apostolunk, tisztelt honfitársaim, koronát hordott fején, király volt: Szent István, a mi első királyunk. Honfui kegyelettel, hitbuzgó áhitattal üljük meg e királyi apostol és apostoli király áldott emlékezetét évről évre. Ha vannak a magyar szivnek kötelességei, hogy hálás legyen őseihez, úgy e hála senkit sem illet meg jobban, mint István királyt. Szent volt, mert Istennek tetszett életével; hős volt, mert legyőzte ellenfeleit; bölcs volt, mert mérsékletet tanusított minden tetteiben; nagy volt, mert örök erkölcsi alapra építé népének sorsát. Az ő emléknapján akarok én tinektek szólni a nemze-

tek ama nagy egységéről, melyet Krisztus tana létesített a földön, s a melybe Szent István vezette be a magyar nemzetet kilencszáz év előtt.

*

A jelen évtized elején ^{*} nagyszerű látványnak volt színhelye Róma, az örök város. E jelenet a katolikus egyház egyetemes zsinatja volt. A hívők lelkesedéssel, az egyház elleni gúnyos ellenszenvvel fogadták e szent gyülekezetet. De ezek úgy, mint amazok elismerték annak világra szóló jelentőségét. S miben állott valójában ez esemény nagyszerűsége? Abban, t. hallgatóim, hogy összegyűlve láttuk ott a föld minden népeinek képviselőit az egyház feje és központja körül. Onnan, hol az örök havu Himalaya emelkedik fehér ormaival a végtelen magasságba; hol Dél-Amerika őserdeje tenyésztí áthatlan rengetegében csodás növény- és állatvilágát; hol az északi tenger árasztja jeges hullámaint Irland sziklapartjai felé; hol az Aequator izzó naptűzében tölti életét a fekete bőrű szerecsen; onnan és a föld minden tájáról: Oceánia elhagyott szigeteiről, napkeletről és napnyugatról, fényes világvárosokból, s kihalt sivatagokból, vizen és szárazon, hónapokig tartó utakon jöttek össze az emberi fajok lelki vezérei a római pápa egyetlen hívő szózatára!

Mit jelentett e találkozás? Jelenté a nemzetek egységét Krisztusban. Mit tanusított e szent zsinat? Tanusítá, hogy a kereszténység testvérekké tudja tenni a legkülönbözőbb emberi fajokat.

Igen, szeretet által egyesíteni minden nemzetet a földkerekségén: ez az egyház hivatása. Az egység által békét hozni a földre: ez az egyház jövője. S e tekintetben a katolikus vallás nem egy fajé, nem egy népé, nem egy országé;

hanem az emberiségé; s mint ilyen általános, isteni világintézmény. Miként Krisztus Urunk előre megmondá: „tanuim lesztek..... a föld legvégső határáig.“ (Apost. Csel. I. 8.)

A XIX-ik századnak sok elve van, mely ellenkezik a kereszténységgel, és sok olyan eszméje, mely gyűlöli a katólikus egyházat. Ilyen, többi közt a nemzetiségi eszme is.

Tagadhatlan, hogy minden nép csak is saját nemzetisége, anyanyelve és egyénisége által juthat valódi műveltséghez. Minden máshonnan kölcsönzött cultura: külső máz, üres látszat. Tudom, hogy csak a nemzeti alapon induló haladás igaz, termékeny és állandó. De amint vannak a nemzetiségi iránynak elismerésméltó előnyei, úgy vannak neki, az általános emberszeretet, a béke, a testvériség, a magasabb bölcsészeti, műveltségi és vallási érdekek szempontjából nagyon sötét árnyoldalai is. Mi ez eszme egyéb, mint az egyik fajnak rendetlen szeretete, s másik fajnak indokolatlan gyűlölete? Sokszor halljuk mai nap mondani: én mindenek előtt francia... én mindenek előtt magyar... én mindenek előtt német... én mindenek előtt szláv vagyok s csak — azután ember! Kérem, az ilyen beszéd nem felségsértés-e az emberi nem méltósága, szeretete, s magasztos hivatása ellen? A nemzeti egyéniségnek jogai csak addig terjedhetnek, a meddig azok nem ütköznek az emberiség általános érdekeibe.

Mind ama versengések, vérengzések, öldöklő harcok és háborúk, melyek oly sokszor vívattak már nép és nép között a történeti idők elejétől, Xerxes csatáitól kezdve a civilisatió nevében viselt jelenkori háborúkig: nem-e legnagyobb részben a nemzetiségi fajszeretetnek és fajgyűlöletnek szomorú következményei? A történelem vértől ázott emlékei igazolják állításomat. A nemzetiségek, természeti ösztönüknél fogva

nem különbben gyűlölik egymást, mint az állati fajok. A mely indulatból üldözi a galambot a sólyom, az őzet a farkas: hasonló indulatból tör egyik népfaj a másiknak vesztére. Miért? Nem mivel a másik kevésbbé ember, hanem mert esetleg más hangokon fejezi ki szívének érzelmeit, lelkének gondolatjait. A faji gyűlölet a babyloni gőgnek szomorú átka. E gyűlölet örökkön égő tüzeire olajat önt a nemzetisége eszme folytonos szítogatása.

A katolikus egyház, mint az örök erkölcsi világrend ingatlan kősziklája, itt is, mint sok más ponton, ellenáll a népszerű, divatos eszmeáramlatnak. Bátran ellenszegül azon uralkodó korszellemnek, mely nem egyéb mint a gyűlölet szelleme; mely föllázítja a szenvedélyeket, mely visszaél a miveltséggel, a haladással, a kereszténységgel.

A ki ellenmond a kedvenc természeti hajlamoknak, az nem várhat egyebet üldöztetésnél: ezen üldöztetés sorsa a katolikus vallásnak is.

Az egyház tiszteletben tartja a nemzetiségi elvet, a mennyiben a szellemi és lelki nemesbülés elérésére szükséges; korlátozza azonban annak tulságait, ellenzi a fajgyűlöletet, az elkülönzési törekvéseket, a nemzeti önimádat: az emberiség magasabb céljai végett. Az egyháznak egy a hite, egy a törvénye, egy a szertartása, egy a feje, egy a központja, egy a nyelve az általános egység, béke, szeretet, s örök üdvösségünk érdekében. Nemzeti nyelven hirdeti hiveinek Isten ígét, de a vallási szent mysteriumoknál Róma ősi szép világnyelvét tartotta meg a közös hit jelképe gyanánt. S épen ezen nyelvi egységben, melyet felületes emberek oly felületes módon ítélnék el sokszor, rejlik a catholicismusnak egyik mély bölcses-ségü intézménye. Ezen egység közvetíti a föld minden ajkú

nemzeteinél megértését azon evangéliumi tanoknak, melyek sem a hiú bölcselkedésnek, sem az egyéni önzésnek, sem a lelkiismeretlen anyagi haladásnak, hanem a valódi emberszeretnek tanai a világon. Oh de a mi századunk amint távozik napról napra az evangélium szellemétől, úgy távozik el mindinkább a szeretet szellemétől is!

Tudós és felvilágosodott férfiak mindegyike azt feleli nekem: nemzetközi egység! emberszeretet! testvériség! valóban szép és magasztos ideálok! Ide kell törekednünk elébbutóbb. De ezen eszményi célok létesítése nem a kereszténységnek hivatása. Az egyház a múlté, a testvériség a jövőé. Nem a hit van jogositva apostolává lenni annak, hanem a tudomány és a humanismus!

Tisztelt hallgatóim! Ime hallottátok századunk két legnagyobb szavát: tudomány és humanitás. E szavakkal akarják helyettesíteni a kereszténységet és az egyházat.

Itt az a kérdés merül föl: vajon a hit nélküli fölvilágosodás, vagy az Isten nélküli humanitás képes-e testvériséget létesíteni az emberek közt?

A modern tudomány tagadja Istennek teremtői művét és vele az emberi nem egységét. Különböztet ember és ember között; az egyik fajt nemesebbnek mondja a másiknál, s ez által elősegíti azon fajgyűlöletet, mely amugy is eléggé veszélyezteti a népek és országok nyugalmát. Az Újvilág rabszolgatartó gyarmatosai egyenesen a tudományra hivatkoznak; s mintegy természettől nyert joguknál fogva vélik gyakorolhatni embertelen önkényüket a látszólag felszabadított, de még mindig társadalmi és politikai rabságban sinylődő fekete embertársaikon. Pedig az, kinek képére és hasonlatosságára vagyunk alkotva mindnyájan... Isten tudhatja legjobban,

hogy a szegény szerecsennek sokszor tisztább a lelke, mint a fehérekéü civilisatornak !

Ha tagadni akarjuk azt, hogy az emberek egyformán Istennek képmásai, hol fogunk megállani a következményekkel? Külömbiséget teszünk először majd fehér és fekete, aztán kaukázai és mongol, ári és turáni, végre germán, szláv és román népfajok között; s a látszólagos előnyök, a vitatott kiváltságok s a szellemi fensőbbség nevében fogjuk állandósítani, miveltségével kacérkodó földrészünkön, a nemzeti fajgyűlöletnek irtóháborúit. Nem fogunk megszűnni vért ontani és romokat csinálni: a képzelt nemzeti elsőbbség, a magasabb szellem és a civilizáció nevében! . . .

Ám legyen! mondják erre a jobb érzésű emberbarátok, ha a kritikai tudomány nem is bírja elősegíteni e testvériséget: megvalósítani fogja azt bizonyára a humanitás terjedése.

Vannak csakugyan, kik azt hiszik, hogy a humanitás cultusa fogja meghozni az emberszeretet szebb jövőjét. Én is hiszem, hogy a humanitás fogja azt előidézni egykor, de Istennel, s nem Isten nélkül.

A mai kor humanitása nem egyéb álcázott önzésnél. S az önző ember önmagának tömjépez, mikor mást magasztal: önmagának keres előnyöket, mikor másnak tesz szolgálatokat; önmagát sajnálja, mikor mást megsirat. A modern ember ledöntötte Isten képét az oltárról, s önmagát állította oda Isten gyanánt. S ez önimádó ember a XIX-ik század humanitásának bálványja.

Nem fejlődik a virág gyökér nélkül, nincsen szeretet indok nélkül. Mi indoka lehet a hit nélküli szeretetnek? Mondd a nagy sokaságnak, hogy ne higgyen Istenben, ne higgye az ő legfőbb parancsolatját és mondj neki mégis, hogy

szeresse embertársát, úgy mint önönmagát, s a sokaság szemébe fog kacagni örült tanácsodért! Az anyagimádó szív semmi okot nem talál arra nézve, hogy máshoz ép oly jó legyen, mint önmagához.

A legujabb bölcsészeti világnézet, melynek a lángeszű königsbergi kritikus adta meg az irányt, lényegében így szól: Ember, az egész világ csak benned létezik, önmagadnak vagy sorsa és Istene. Kivüled nincsen lét, nincsen boldogság. Minden gyönyör, minden fájdalomnak forrása te vagy magad. Saját öntudatunkon kívül az egész világ pusztá semmiség.

Lehet ily felfogás, mely az ént, az egyéniséget, az alanyiséget emeli föl a trónra, az önzetlen emberszeretet evangéliuma? Lehet-e ezen világnézet szerint mondani: szeresd felebarátodat mint önönmagadat?

A mi korunk sok nagyot és szépet hozott már létre. Óriási haladást tett különösen az industrialis találmányokban. Ügyesen tudja utánozni a gyémántot, meg tudja hamisítani az aranyat, a gyöngyöt s a drága köveket. Sőt ennél is tovább megy: kezdi meghamisítani az emberi szív legdrágább kincsét is... a szeretetet. Mert önző korunknak Isten és hit nélküli humanitása, nem egyéb mint az emberszeretetek meghamisítása! Mit tartsunk az olyan kornak emberbaráti törekvéseiről, mely megvédi az állatot és géppé alacsonyítja az embert; mely mindig békét hirdet és sátáni fufanggal tökéletesíti a gyilkoló eszközöket; mely dolog, tudomány és lelkiismeret nélkül gazdagít egyeseket, és a nyomor örvényébe taszít milliókat?

Van ugyan egy másik nemzetközi szövetség, mely a munka és a jutalom arányos fölosztásával akarja létrehozni az általános egységet. De ezen szövetség nem csak, hogy hamis

föltevésekből indul ki, hanem egy uttal felforgatni törekszik az erkölcs és a társadalom alapjait, a természet törvényeit, s a tulajdonjog örökérvényű elveit. Önmérséklet és lemondás helyett az élvezet közösségét és jogát fogadván el vezérelvül: veszedelmessé és tarthatatlanná válik a jövőben. Communismussal kezdődik és nihilismussal végződik.

Rég megtanulhattuk, hogy a politikai testvériség nem több üresen csengő szó nál. A 1789-ki forradalom vérrel próbálta testvérekké keresztelni az embereket. A vér elfolyt, s a testvériségből semmi sem lett.

Amint az emberszeretet missióját nem teljesitheti sem a tudomány, sem a faji cultus, sem az internationale, sem a politika, sem a forradalom, sem a humanismus: ép oly kevésé vannak arra hivatva a nemzeti egyházak is. Ezen felekezetek közt, melyekből magában Angliában és Amerikában több van ötvennél, hiányzik az egység kapcsa és központja. Ezen felekezeteknél a keresztény tanok szolgáivá lesznek a faji ösztönöknek; s a helyett, hogy mérsékelnék, inkább növelik azokat. Hivatkozom-e az északi, nagy szláv birodalomra, hol a kereszténységet eszközül használják föl politikai szenvedélyek kielégítésére?

Kimondom azért, hogy a nemzetközi egység s az általános szeretet eszméit senki sem képviseli szebben, méltóbban és sikeresebben, mint a katolikus világegyház, azon egyház, mely Szent Pál apostol szavai szerint nem ismer különbséget nemzet és nemzet „görög és zsidó között;“ (Róm. X. 12.) és a melyben mindnyájan egyek vagyunk Krisztus Jézus által. (Galat. III. 28.)

Az emberi egységnek csak egy központja lehet: az Isten. A testvéri szeretetnek csak egy indoka lehet: hogy mindnyá-

jan egy teremőnek vagyunk alkotásai, egy atyának vagyunk gyermekei, hogy egyenlő halhatatlan lélekkel bírunk az ő színe előtt — bár mennyire különbözzék is egymástól a mi külsőnk, nemzetiségünk, nyelvünk, rangunk, vagyouunk és mivelt-ségünk.

Mit mondjak még, hogy megértessem szavaim igaz-ságát? Hivatkozom a csillagos ég gyönyörű, egységes alko-tására.

A végtelen világtérben ragyog örök fényével az életadó nap. Körülötte keringenek különböző távolságban a bolygó csillagok, mint az anya körül a gyermekek. Nem közeledhet-nek hozzá, nem távozhatnak el tőle. Mindegyikét a maga ki-mért távolságában, ugyanazon körben, ugyanazon gyorsasággal sodorja tova a napnak vonzó, és saját anyagtömegének taszító ereje. E bolygók magukban véve sötétek, holtak és hidegek. Fényt, melegséget, életet a naptól kapnak egyedül. Napvilág nélkül sötét enyészet volna az ő sorsuk.

T. hallgatóim! E csodálatos bolygó rendszer, melyben a mi földünk is befoglaltatik, a keresztény nemzetközi hitegy-ségnek ragyogó jelképe. Amint a nap az ő planétáit: akként vezérli Isten is, mint a szellemi világ archimedesi központja, a nemzeteket és népfajokat az ő mindenhatóságának körében, saját rendeltetésük útjain. Tőle nyerik ők mindnyájan a lelki fényt, s a szeretet melegségét: a jó és igaz megismerését.

A népeknek ezen viszonya Istenhez: képezi a szellemi vi-lág naprendszerét, s a közöttük létező egység: a lelki sphaerák harmoniáját.

Időről, időre jelennek meg ugyan az égen nagy fényű más égi testek is — az üstökös csillagok, melyek csodálko-zással és félelemmel töltik el az emberek szíveit. E szép csil-

lagok nem végzik a bolygóknak kimért, égi körfutását, hanem cél nélkül rohannak azoknak utjain keresztül, a messze végtelemben — nem ritkán önmaguk megsemmisítésével. Jönnek, ragyognak, letűnnek : ez a pályafutásuk.

Ezen üstökös csillagokhoz hasonlítanak ama fényes, hatalmas, nagy nemzetek : a minők voltak a görögök, rómaiak, hunnok, avarok, mongolok . . . kik az igaz Isten megismerésének körén és egységén kívül esvén ragyogtak és elenyésztek a történet szinpadáról.

Csak azon szövetség nyújthat állandóságot a nemzeteknek, a melyet Istennel kötnek a vallás által. S ezen isten-emberi szövetségnek legelső közvetítője a keresztény világegyház. Önző emberi törekvések és téves koreszmék visszavetik ugyan szent működését olykor századokra. De az egyház, mint örök időknél isteni műve, bizik hivatásában, s minden akadály dacára is küzd folyton az ember szeretet nagy jövőjeért. Míg századunk dicsőített szelleme a viszály és a gyűlölet magvát hinti szét a nemzetek közt : addig az elmaradottnak és sötétnek nevezett egyház az ő egységes törekvéseivel a legmagasabb emberi cultura feladatát teljesíti a világon. Lesz idő, mikor az emberi szellem ezt jobban fogja méltányolni, mint jelenleg. Lesznek napok, mikor Krisztusban fognak egyesülni a népek, kiket sem a tudomány, sem a humanismus, sem a politika egyesíteni nem tudott. De ez a kor még messze van. Sok könyv és sok vér fog addig még elfolyni hamis ideálokért . . .

Mienk nem a múlt, mienk a jövő. Isten országa, melyért naponkint imádkozunk, még nem jött el ; hanem el fog jönni századok után. Mikor leszen, Krisztus jóslata szerint : egy nyáj és egy pásztor.

Mielőtt befejezném szavaimat, egy közönségesen hangoztatott vádra akarok felelni még.

Korunk azt a sulyos bünt fogja a katolikus egyházra, hogy mivel egységre törekszik — nincsen hazája, nincsen hazafisága!

T. hallgatóim! Ha hazát szeretni annyi, mint önző célokért lelkesülni; mint ápolni a fajszeretetet és fajgyűlöletet; mint felforgató eszmékkel megingatni a társadalom alapjait; mint harcok és küzdelmek lángját szítani a népek és országok közt; mint örökké ellenmondani az Isten által rendelt főlebbvalóságnak: akkor a katolikus egyház a hazafiság kiváltságából nem kérhet magának semmit.

De ha a hazafiság egyenlő a törvények tiszteletével; a fejedelem és a haza iránti áldozatkészséggel; a polgári kötelességek lelkiismeretes teljesítésével; a béke s az állami rend fenntartásával: akkor a katolikus egyház a hazafiságnak édes szülőanyja a nemzetek életében.

A hazafiatlanság vádjával szemben elmondhatja magáról egyházunk a nagy költő szavait: csak az önzésnek és a gyűlöletnek van hazája, a szeretetnek — nincsen!

* * *

Tisztelt honfitársaim! Ezer esztendeje annak, hogy hősi nemzetünk hazát szerzett magának Europa földjén; s majdnem kilencszáz éve, hogy e hazát mongol és török dúlások dacára fentartotta azon nyugati, keresztény népszövetség segélyével, melynek ő maig is legfiatalabb, és a turáni népcsaládból egyetlen tagja. E keresztény frigy elfogadása a magyar nemzet legnagyobb eseménye. Amit karddal kivivott, azt a kereszténység államalkotó erejével óvta meg annyi század vérzivatarjai közepe. Ki mondhatná meg, hova, merre züllődtek volna szét a

magyar faj romjai azóta, ha kalandozó természetét megtagadva a kereszténység nagy egységébe be nem lép Szent István uralkodása alatt?

Isten, a szellemek napja és központja, ki eddig volt fenntartónk, legyen ezentul is vezérünk. Ő tőle jó minden világosság és minden nemzeti hatalom.

S ha volna valaha idő, hogy nemzetünk el akarná hagyni a keresztény hivatás utját, és ki akarna törni az erkölcsi naprendszer isteni köréből — vezérelj vissza oda ismét oh dicsőült égi szellem! Te nagy, te bölcs, te szent király. Amen.

DE BALLAGI GÉZA.

1870

1870

